



FOTO R. JANDERA

Štěpánka Sigmundová, External Memory, 2009

# Dům umění města Brna

## Tektonika paměti (18. 3. – 17. 5. 2015)

**Dům umění města Brna představuje výstavu s podtitulem: Pohyby osobních vzpomínek v českém a slovenském mladém umění.**

**A**déla Babanová (\*1980, CZ), Štěpánka Bláhovcová (\*1981, CZ), Miroslav Hašek (\*1988, CZ), Katarína Hládeková (\*1984, SK), Romana Horáková (\*1987, CZ), Blanka Kirchner (\*1982, CZ), Magdaléna Kuchtová (\*1985, SK), Dominik Lang (\*1980, CZ), Lenka Martincová (\*1986, CZ), Katarína Poliačiková (\*1982, SK), Rudolf Samohejl (\*1987, CZ), Tereza Sochorová (\*1982, CZ), Pavla Sceranková (\*1980, SK), Štěpánka Sigmundová (\*1990, CZ), Jozef Rabara (\*1980, SK), Jaroslav Varga (\*1982, SK) a další.

Paměť funguje na základě zvláštní, těžko vysledovatelné logiky. Rodinné historie, osobní vzpomínky, jejich příběhy a proměny se předávají z jednoho člena rodiny na druhého. Struktura obrazu pomíjivá, individuálně viděná skutečnost, která tvoří východiska chápání současnosti našeho kulturního prostoru.

Tak by snad bylo možné stručně popsat téma osobních vzpomínek v nejmladším českém a slovenském vizuálním umění. Prostřednictvím rodinného příběhu se mladí umělci mimo jiné dotýkají i obecně stále naléhavé potřeby společnosti vyrovnat se s nedávnou historicko politickou minulostí obou zemí. Nepoužívají kategoricky jasnou výtvarnou řeč. Vyjadřují se esenciálně jemným obrazem, zajímavá je subtilní záchráně vnímání, zprostředkování vnitřně prožitých, zasutých emocí, které uvízly v jejich paměti nebo paměti jejich nejbližších. Zabývají se fenoménem společenského mýtu. Využívají především nová média, od fotografie, přes videoprojekce, instalace až po performance. Pracují s nalezenými domácími archivy, fotogra-

fickými alby, deníkovou formou ale také i s malbou.

### Téma paměti v zahraničním a českém umění

Významné osobnosti světa vizuální tvorby západní Evropy a Spojených států amerických se od 70. let minulého století velmi často zabývaly fenoménem paměti a jejím charakterem. Už od konce 60. let se přitom v umění hojně akcentovalo téma uspořádání informací a osobních archivů. Letmo lze připomenout práce Bruce Naumana, který ve svém díle tematizuje přetrvávání gesta udržovaného po několik generací v úzkém společenství. Bill Viola se zase na základě informací o dobovém vědeckém neurologickém výzkumu pustil na začátku 80. let do videoinstalací, které se pokoušely zachytit principy fungování paměti v lidském mozku. Ve stejné době Christian Boltanski postavil na vzpomínce věnované obětem holocaustu své životní dílo.

V českém a slovenském umění se vzpomínka, paměť či historie objevují jako námět výtvarných děl spíše sporadicky nebo jen ve velmi zobecnující rovině. Téma připomněla hlavně postmoderní malba historizujícími náměty. Palčivost traumatu naší nedávné historie se projevila výrazněji také v dílech umělců 90. let severočeského okruhu a po roce 2000 se jako důležitý objevuje široce na české scéně i námět archivu. Nyní se s fenoménem paměti setkáváme u nastupující mladé umělecké generace v mimořádném rozsahu a nezvykle subtilní formě.

### Inspirace textem Andrease Huyssena

Výstavu Tektonika paměti pro Dům umění města Brna připravily kurátorky Lucie Machová a Anna Vartecská ve spolupráci s Galerií Emila Filly v Ústí nad Labem. Zde se konala výstava s užším výběrem

umělců, která se nyní rozšiřuje pro Dům umění v Brně. Výchozím materiálem pro uvažování o výstavě se stal text Lucie Machové inspirovaný dílem německého literárního teoretika a kulturního antropologa Andrease Huyssena *Přítomnost minulého – urbánní palimpsesty a politika paměti* (2003), v němž se autor také obrací ke způsobům přenosu a uchování osobní paměti. Představuje tak čtenáři člověka jako bytost přirozeně reagující na vnější svět, když si na základě vzpomínek vytváří svou vlastní historii a hledá tak své místo ve světě. Inspirativní je Huyssenovo uvažování o některých projevech současného umění, ve kterých nachází stopy minulosti a přibližuje je pomocí literárněvědné metafory palimpsestu. To jest textu skrytého pod jiným textem, ať už v doslovném významu fragmentů záměrně odstraněného textu nahrazeného textem novým, nebo v přeneseném významu vícevrstevných postmoderních textů. Představa uměleckého díla jako palimpsestu zde funguje především jako metafora vrstev, z nichž jedna překrývá druhou, vsřebává ji a přepisuje, čímž formuje divákovu imaginaci a potvrzuje tak, že jakákoli práce s pamětí je vždy znovu opětovným sesbíráním, vyladěním a zobrazením minulé skutečnosti. Pro nás je podstatná a zajímavá zejména mnohovrstevná povaha paměti. Je to systém s velkým množstvím vazeb vzájemně propojujících nejen prvky uvnitř systému samotného, ale také mimo něj s dalšími komponenty psychiky. Mezi základní vlastnosti paměti patří schopnost přijmout a udržet si určité informace a následně umožnit jejich vybavení. Samotné vybavování i ukládání je nicméně silně (re)konstruktivní proces, během něhož člověk dotváří informace přicházející k němu z vnější reality. Při rekonstrukci doplňuje chybějící místa ve vzpomínkách pravděpodobnými údaji, při konstrukci pak bezděčně vytváří jejich nové obsahy. V paměti



FOTO R. JANDERA

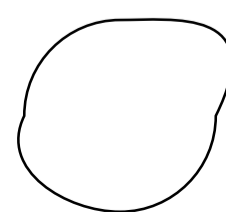
Magdaléna Kuchtová, B jako Bůh, D jako Deus, 2014

tak neexistují žádné ukončené a uložené ideály, ale pouze paměťové stopy, které se vždy znenadání vybaví v lidské mysli a dávají volný průchod lidské představivosti. Podle Huyssena pak umělec průnikem skrze tyto stopy rozšiřuje časoprostor díla a vyzývá diváka, aby přešel za jeho materiální podstatu a vstoupil do dialogu s jeho rozšířeným časovým, historickým a osobním rozměrem.

### Autorské interpretace děl

Při práci na výstavě požádaly kurátorky umělce o vlastní interpretaci svých uměleckých děl pracujících se vzpomínkou. Mladá slovenská umělkyně **Magdaléna Kuchtová** (studentka doktorského studia VŠVU Bratislava) ke svému dílu nazvanému **B jako Bůh, D jako Deus**, které vzniklo v letech 2013–2014, říká: „Zajímá mě mýtus, jeho vznik a šíření, a to ve vztahu ke křesťanství. Slavní jako bratislavský památník sovětských vojáků padlých ve druhé světové válce, který vytvořil architekt Ján Svetlík a několik sochařů, je jednou z dominant města. Ústřední sochu vojáka držícího zástavu – vítězství nad fašismem vytvořil sochař Alexander Trizuliak.

Dům umění města Brna  
The Brno House of Arts



Pokračování na str. 4



Dokončení ze str. 3

# Dům umění města Brna



FOTO R. JANDERA

Romana Horáková, Pavel, detail instalace, 2014

Moje matka mi v dětství vyprávěla příběh o tom, jak jí Trizuliakova dcera, která byla její spolužačka, prozradila v době komunismu tajemství. Když se na Slavín podíváme z jistého uhlu, uvidíme, jak silueta zástavy vytváří písmeno B jako Bůh a když se podíváme z jiné strany, uvidíme písmeno D jako Deus. Já jsem tento příběh převzala a začala šířit dál. Teprve v jeho šíření jsem pochopila jeho smysl. Ve svém díle pracuji s připomínáním si vzpomínky. Na vernisáži výstavy Zaujetí krásou konanou ve Slovenské národní galerii v roce 2012 jsem využila vystavenou fotografii dokumentující instalaci sochy vojáka a za pomoci svých přátel jsem začala tento příběh šířit dál. Tím se okruh rozšířil. Začala jsem příběh chápat jako mýtus, jehož pravdivost je nejistá.

**Romana Horáková** (studentka brněnské FaVU) popisuje svou práci nazvanou: **Jaromír I., Pavel, Helena a Olga, Jaromír II., František** takto: „Zabývám se pamětí, vzpomínkou a jejich zapouzdřením v nalezeném materiálu. V současné době je pro mne toto téma takovou zvláštní a vlastně až nechtěnou obsesí, které se nemůžu (zároveň vlastně nevím, jestli chci) zbavit. Zabývám se zejména otázkou: Proč to vlastně dělám? Proč mám pořád potřebu obracet se do minulosti? Je to takový neustálý pohyb mezi různými časovými rovinami, který se snažím alespoň na chvíli zastavit v přítomnosti a zhmotnit do určité formy. Výběr pěti představených prací spojuje

můj dlouhodobý tvůrčí zájem týkající se vlastní rodiny. S trochu unáhleným přesvědčením, že by se člověk měl zabývat především tím, co dobře zná, jsem v průběhu několika let narázově tematizovala rodinné příslušníky jako objekty své tvorby. Tyto rodinné práce se často protínaly s mojí věcnou obsesí minulosti a paměti. Pracovala jsem zejména se vzpomínkami rodinných příslušníků nebo naopak se svými vzpomínkami na ně či s nalezeným materiálem a jeho pamětí. Z dnešního pohledu se mi zdá, že rodina pro mě do jisté míry představovala určité tréninkové pole, na kterém jsem si zkoušela různé přístupy k tématu paměti a kreativní tvorbě obecně.“

**Štěpánka Sigmundová** ke svému projektu **External Memory** z roku 2009 říká: „Můj projekt se zabývá snahou zachytit a uchovat vzpomínky, vybudovat jakýsi archiv podnětů, které vzpomínky vyvolávají. Uchovávám spíše indicie, stopy a odkazy. Předmět je hmatatelným podnětem, důkazem, a je schopen zprostředkovat vizuální, hmatový nebo čichový vjem; fotografie spíše vykreslením jednoho políčka z pomyslného filmu konkrétní vzpomínky. Je to taková příprava: co kdyby náhodou. Externí paměť jako záloha mé vlastní paměti, kterou však mohu procházet jiným způsobem – formou náhodných asociací či uspořádaného kartotékového systému.“

**Jozef Rabara** na výstavě představuje dílo z roku 2012 nazvané **Mušnula**. „Už od mala jsem cítil, že se od ostatních kluků liším. Ve svém díle se snažím připomenout si momenty z mého dětství, kdy jsem toužil po něčem, co bylo pro většinou společností nepřijatelné. Prohrabal jsem se fotografickými archívy mých rodičů a pátral jsem po snímcích, z kterých by byla zřejmá moje sexuální orientace. O existenci některých jsem věděl, některé jsem znovuoobjevil. K tomuto archivnímu materiálu jsem hledal protipól, chtěl jsem vytvořit svoje alter ego. Převtělil jsem svoje ženské já do fiktivního zpěváka-zpěvačky se jménem Mušnula, muže v ženských šatech. Nechtěl jsem nikoho napodobovat nebo dokonce parodovat. Vybral jsem si píseň Zkouška prvních šatů od Mariky Gombitové, mého dětského idolu. Spojil jsem se s profesionálním hudebníkem a producentem Markem Čerňanským, který píseň z roku 1981 znovu zprodukoval, vymyslel originální instrumentaci a nahrál. Já sám jsem nazpíval vokály. Oslovil jsem pak studenta režie FAMU Jakuba Šmída, který přizval ke spolupráci kameramana Vídu Gunaratnu. Vzniklo tak klasické hudební video. Chtěl jsem představit Mušnulu veřejnosti a znovu sledovat reakce, vůči kterým jsem už dnes odolný. Videoklip jsem zveřejnil na YouTube, vytvořil jsem oficiální stránku na Facebooku i oficiální web. Spojil jsem tak dvě zdánlivě nespojitelné stránky mé osobnosti. Prvním je infantilní vzpomínka na dětství, jak by mohlo vypadat, kdyby neexistovaly mantinely omezující dětskou



FOTO ARCHIV UMĚLCE

Josef Rabara, Mušnula, detail videa z instalace, 2012

přirozenost. Druhým je moje dětská touha po slávě, která se naplnila napodobováním známé zpěvačky.“

**Lenka Martincová** (absolventka Fakulty umění Ostravské univerzity) se na výstavě prezentuje svou rozsáhlou instalací nazvanou **Vrstvy prachu** z roku 2014. Prostřednictvím malby, kresby, výšivky, které kombinuje s autentickými dokumenty rodiny, oživuje její paměť a příběhy. Na snímku je náhled do poznámkového sešitu autorčina dědy, podle kterého rekonstruovala jeho malby.

**Dům umění města Brna ve spolupráci s kurátory**



Lenka Martincová, Vrstvy prachu, poznámkový sešit dědy, detail instalace, 2014

REPRO: DŮM UMĚNÍ MĚSTA BRNA



## VÝBĚR Z CHYSTANÝCH VÝSTAV V ROCE 2015

### Dům umění města Brna

18. 3. – 17. 5. 2015

(1. patro)

#### Tektonika paměti

Pohyby osobních vzpomínek v českém a slovenském mladém umění

15. 4. – 17. 5. 2015

(Galerie Jaroslava Krále)

#### Aleš Čermák

#### Performativní jazyk

Kurátor: František Kowolowski

15. 4. – 17. 5. 2015

(Procházková síň)

#### V hlavě architektka / Kraus-Sládeček

Architekti David Kraus (\*1970, Zlín) a Svatopluk Sládeček (\*1969, Praha). Kurátor: Rostislav Koryčánek

10. 6. – 9. 8. 2015

(1. patro a Procházková síň)

#### Disparátní proudy

Caroline Achaintre (DE/FR), Michelle Alperin (USA), Ina Bierstedt (DE), Bettina Carl (DE), Aleš Čermák (CZ), Dietmar Fleischer (DE), Anna Gollwitzer (DE), Irene Hug (CH), Sofia Hultén (SE/UK), Andreas Koch (DE), Eva Kořátková (CZ), Susanne Lorenz (DE), Alena Meier (DE), Cora Piantoni (DE), Ivan Seal (UK), Pavel Sterec (CZ), Wolf von Kries (DE), Ilona Winter (DE), Tomáš Ruller (CZ).

Berlínský umělecký a kurátorský tým CAPRI (Ina Bierstedt a Bettina Carl) ve spolupráci s K. Adamcovou výstavou oslavují neefektivnost.

10. 6. – 9. 8. 2015

(Galerie Jaroslava Krále)

#### Marie Kratochvílová

Fotografka akční scény Brna 70. let Kurátoři: Terezie Petišková ve spolupráci s Pavlem Vančatem

23. 9. – 22. 11. 2015

(1. patro a Procházková síň)

#### Dalibor Chatrný – Vidět svět jinak

Ve spolupráci s GHMP, kurátor: Jiří Machalický

23. 9. – 22. 11. 2015

(Galerie Jaroslava Krále)

Ivan Chatrný

Kurátor: Jiří Machalický

9. 12. 2015 – 7. 2. 2016

(1. patro)

#### Václav Jirásek

#### Výlet (2004 - 2014)

Jevy vypuzené na okraj společnosti, fotografie opuštěných psů, domů, aut i lidí.

Kurátorka: Jana Vránová

### Dům pánů z Kunštátu

10. 2. – 12. 4. 2015

(1. patro)

#### České moderní umění ze sbírky Pavla Čáslavy

Kurátoři:

Jiří Hlušička a Jana Vránová

29. 4. – 7. 6. 2015

(1. patro)

#### Videoinstalace Miroslava Haška

16. 6. – 26. 7. 2015

(1. patro + Galerie G99)

FaVU – výstava diplomových prací absolventů FaVU VUT v Brně za akademický rok 2014/2015

9. 9. – 1. 11. 2015

(1. patro)

#### Silicon Waltz

Čtyři desetiletí nezávislého současného

### maďarského umění

Emese Benczúr, Attila Csörgő, Róza El-Hassan, Miklós Erdélyi, László Fehér, György Jovánovics, Szabolcs KissPál, Dóra Maurer, László Mulasics, Gyula Pauer, János Sugár.

Kurátor: Adam K. Dominik

24. 11. 2015 – 24. 1. 2016

(1. patro)

#### Phill Niblock – Still Waiting for Title

Kurátor: Jozef Cseres

### Galerie G99

11. 2. – 8. 3. 2015

Kurátorský projekt pod vedením Domínka Langa a Edit Jeřábkové

18. 3. – 12. 4. 2015

Kurátorský projekt pod vedením Silvy Šeborové

29. 4. – 7. 6. 2015

Kurátorský projekt pod vedením Tomáše Knoflíčka

29. 9. – 2. 10. 2015

AKT Festival A.K.T.V., festival Performance Art: MEZI REALITOU A FIKCÍ II – Heterotopie a utopie

7. 10. – 8. 11. 2015

Kurátorské projekty pod vedením Jany Písařkové

24. 11. 2015 – 24. 1. 2016

Kurátorské projekty pod vedením Lenky Sedláčkové a Radka Čáka